

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. II. An etiam extra materiam Justitiæ in dubio sit melior conditio possidentis?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

dicio fori interni, & consequenter possidens nanciscitur jus in Conscientia. Hoc sanè non modò communis DD. sententia comprobatur, sed insuper praxis quotidiana fidelium. Nemo siquidem bonæ fidei possessor, postquam rei dubiæ dominum diligenter inquisivit, nec invenit: vel causam in judicio fori externi contra competitorem obtinuit, existimat, se esse nihilominus obligatum in Conscientia ad cedendum re illa competitori, vel ad eam dividendam: quorum tamen alterutrum facere omnes tenerentur, si vera esset sententia Fagnani: quippe cum nec judicium fori externi, nec illa regula, quòd in dubio melior sit conditio possidentis, quemquam præstaret in foro Conscientiæ securum, sed unicè ista: in dubio tutior pars est eligenda. In hoc tamen conveniunt DD. apud Bossium ubi *suprà n. 1856.* possidenti bona fide rem dubiam, esse abstinendum ab ejus usu, & alienatione, quamdiu durat veritatis investigatio; nisi fortè paratus sit solvere pretium illius usûs, deductis expensis, invento domino, qui hoc pacto non esset amplius rationabiliter invitus ob usum suæ rei. Licet interim hanc retinebit possessor per modum depositarij, de qua retentione similiter dominus non potest esse invitus: quippe cujus negotium utiliter geritur.

§. II.

An etiam extra materiam Justitiæ in dubio sit melior conditio possidentis?

SUMMARIUM.

11. *Possessio etiam reperitur extra materiam Justitiæ, ita tamen, ut sit debita titulò Justitiæ.* 12. *Statuitur nostra sententia, & probatur primo ex paritate possessionis in materia Justitiæ.* 13. *Secundo ex defectu obligationis, qui est in lege dubia.* 14. *Depellitur quedam replicatio.* 15. *An nostra sententia etiam procedat in dubio homicidij & irregularitatis?* 16. *Titulus possessionis*

fionis non deservit ad deponendum dubium speculativum etiam speculativè. 17. 18. Possessio, ut sit utilis ad depositionem dubij, debet esse certa. 19. Unde hæc certitudo possit cognosci extra materiam Justitiæ?

XI. **C**ertum est, rerum non solum earum, quæ pertinent ad Justitiam, sed etiam aliarum dari possessionem. Ita Beati possident DEUM. Legitimus Superior potestatem præcipiendi subditis. Reus suam innocentiam in casu delicti dubij, donec probetur esse nocens. Præterea quilibet possidet suam libertatem ad licitè operandum, vel non operandum, quando nec operatio, nec ommissio operationis aliqua lege est vetita. Licet enim possessio dicatur à positione pedum, & ab initio per juris civilis interpretes solum sit agnita in rebus corporeis, usus tamen obtinuit postea, ut juribus quoque incorporeis accommodaretur. Obparitatem autem, immò identitatem rationis hic terminus impræsentiarum etiam libertati, innocentia, & alijs rebus, quæ habentur ab homine extra materiam Justitiæ, applicatur. Nam & istas verè tenemus tanquam nostras, tamen non corporis, animi tamen, jurisque adminiculò suffulti. Unde, qui illegitimè tali possessione quemquam exueret, illi inferret formalem injuriam, & peccaret contra Justitiam. Possessio quippe est debita titulo Justitiæ, quamvis id, quod possidetur, sit objectum alterius virtutis, ut habet Joannes Sancius apud Bossium, ubi supra §. 38. & Terillus *de reg. mor. q. 57.* Ita qui alterum per vim impediret, ne largiretur eleemosynam, non solum peccaret contra Misericordiam, quatenus esset in causa, ne opus illius exerceretur; sed etiam contra justitiam, quia læderet illud jus, quod quilibet habet, ne ab altero in exercitio virtutum impediatur. His positis.

XII. Dico. Hæc regula: *in dubio melior est conditio possidentis*, habet etiam locum in materijs aliarum virtutum à Justitia, puta,

puta, Religionis, Temperantia, &c. estque sufficiens titulus dubiam Conscientiam practice deponendi. Ita asserit communior, & probabilior sententia apud Th. Sanchez *lib. 1. Decal. c. 10. n. 11.* Bonac. *in tract. de Restit. Disp. 1. Q. 2. pu. 2.* Castrop. *tract. 1. disp. 8. pu. 6. n. 1.* Boss. *loc. cit. n. 1186.* qui alios plurimos referunt, contra Sayrum, Azorium, Vincent. Baronium, Gonetum, aliosque severiores Theologos, cum quibus recentissimè sentit P. Thyrsus Gonzalez *in tract. de recto usu opin. probab. dissert. 7. §. 12.* Probatur Conclusio primo. Intra materiam Justitiæ in dubio melior est conditio possidentis, ut ostendimus *S. præc. & Authores* contrarii communiter admittunt: ergo etiam in materiis extra Justitiam. prob. conseq. ideo in materia Justitiæ est melior conditio possidentis, quia hic, quando bona fide possessionem inchoavit, habet jus certum, ne tali possessione exuatur, nisi quid afferatur, quod validius contra eum urgeat, quam quod ipsi favet contra jus dubium non possidentis. Atqui hæc ipsissima ratio valet in omni possessione extra materiam Justitiæ; ergo etiam extra materiam Justitiæ est melior conditio possidentis. mai. est certa. mi. prob. ipsa possessio, ac jus possessionis in aliis materiis, est aliquid proprium possessoris, eique titulo Justitiæ competens non minùs, quam possessio in materia Justitiæ: ergo etiam possessor extra materiam Justitiæ habet jus certum, ne sua possessione exuatur, nisi quid afferatur, quod fortius contra ipsum urgeat, quam quod favet contra exceptiones incertas legis dubiæ, & obligationem prætentam non possidentis. conseq. patet Aut. Ostendimus in *num. præc.* possessio siquidem, jusque ad eam continuandam in materiis aliarum virtutum eodem modo se habent, ac possessio in materia Justitiæ, esto, res illa, quæ possidetur, sit diversa: quippe quæ non intra objectum Justitiæ, sed aliarum virtutum continetur.

XIII. Probatur secundo. Dubitet Cajus adolescens dubio facti, an expleverit annum ætatis 21. & consequenter etiam dubio juris, an teneatur ad jejunandum? adhibitâque sufficienti veritatis inquisitione fluctuet ambiguus inter utramque partem contradictionis ob motiva utrimque æqualia, vi quorum neque possit dicere, se tantum ætatis explêsse, & consequenter obligari lege jejunii: neque dicere, se non explêsse, & non obligari. In hac hypothesis certum est, Cajum hæctenus pacificè possedisse plenam libertatem licitè faciendi hoc, & illud, nullâque lege restrictam, & coactatam ad jejunandum. Atqui hanc eandem libertatem adhuc plenè possidet non obstante dubio. Patet. Cajum nec modò obligat iex jejunii: ergo possidet eandem libertatem jejunandi, vel non jejunandi citra peccatum formale, quam possidebat ante dubium exortum. conseq. constat. Ant, prob. Lex dubia non habet vim obligandi: sed lex jejunandi, & omnia motiva pro ipsa stantia sunt prorsus dubia, ac incerta; ergo hæc lex non habet vim obligandi, & consequenter Cajum non obligat. mi. est certa & supponitur. Si enim lex, & motiva, quæ urgent obligationem legis, essent certa, atque indubia, quomodo Cajus in eorum conspectu adhuc posset dubitare de tali obligatione? Mai. inde colligitur: quòd lex incerta non habeat majorem vim gignendi obligationem, quàm quælibet causa incerta causandi effectum. Atqui causa incerta non habet vim causandi effectum; quippe, qui necessariò debet esse quid certum, ac determinatum; ergo nec lex incerta habet vim gignendi obligationem. Atque hinc clarè conficitur, legem dubiam cum omnibus motivis illius obligationem suadentibus non posse prævalere adversus libertatem certò possessam, & consequenter hujus legitimam possessionem efficere, ut in dubio conditio Caji sit melior, quàm legis jejunandi suam obligationem non possidentis, id, quod fuerat probandum.

XIV.

XIV. Dices, Esto, non sit in possessione obligationis illa lex directa, de cujus existentia vel obligatione datur dubium invincibile: at semper est in possessione lex reflexa, eaque certa juris Divini naturalis, quo prohibemur nos exponere periculo DEUM offendendi. Cum itaque dubius de obligatione jejunii, de emissionem voti &c. videat, se versari in periculo DEUM offendendi, si non jejunct, si votum non persolvat, tenetur jejunare, votumque persolvere, ne agat contra prædictam legem, quæ à certa possessione sua deturbari non potest. Sed contra est primo, quod hoc idem argumentum formari possit in materia Justitiæ. Nam & ibi lex naturalis prohibet, ne quis se exponat periculo DEUM offendendi, quod sanè non est minus in illa, quàm in aliis materiis & tamen ad id evitandum non tenetur in dubio legitimus possessor à se abdicare rem possessam, ut fatentur nobiscum etiam communiter DD. contrarii. Contra est secundo, quod nulla lex naturalis præcipiat, ut homo cedat certa possessione libertatis ob solum periculum non servandi legem dubiam, & vi obligandi destitutam. Privari namque libertate tantum malum est, quantum bonum est ipsa libertas. At *libertas omnibus rebus favorabilior est per reg. 122 ff. de reg. juris.* Atqui lex, de qua legitimus possessor libertatis invincibiliter dubitat, non habet vim obligandi; ergo. Contra est tertio, quod exponere se periculo peccati tantum materialis non sit exponere se periculo offendendi DEUM: atqui operans ex titulo possessionis contra legem incertam in dubio invincibili exponit se periculo peccati tantum materialis; ut patet in materia Justitiæ, & uberius declarabitur in sequentibus: ergo.

XV. Objicies ulterius primo. Si hoc axioma: *in dubiis est melior conditio possidentis*, haberet locum in aliis materiis præter materiam Justitiæ, in omni dubio liceret eligere partem minus tutam:

tutam: sed hoc est falsum: quia alioquin existens in dubio homicidii & irregularitatis non teneretur se gerere irregularem, cum melior esset ejus conditio propter possessionem innocentiae. Hoc autem repugnat SS. Canonibus, ubi statuitur, ut dubius de homicidio abstineat à ministerio altaris propter periculum irregularitatis. Seq. mai. constat: nam si titulus possessionis reddit meliorem dubitantis conditionem in aliqua materia præter materiam Justitiæ, non est ratio, cur id non præstet in omni; cum non appareat, cur major efficacia ei competat in una, quam in altera. Respond. neg. seq. ad probat. dico, legitimam possessionem semper efficere, ut conditio possidentis sit melior in quacunque materia, quando cætera sunt paria, & nihil occurrit illâ validius in contrarium. Hoc autem solet contingere, quando possessioni resistit jus. In quo casu conditio possidentis non est melior, quia destituitur præsumptione juris, & causa fit dispar. Ita in dubio homicidii Pontifex constituit, ut dubitans non obstante possessione innocentiae se gereret tanquam irregularem, idque propter reverentiam SS. Ordinum, & ministerii altaris. Quæ tamen specialis constitutio, utpote odiosa, non debet extendi ad alios casus. Itaque conditio possidentis in dubio tunc est melior, quando sunt cætera paria: nam *in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis*, dicit *regula 65. juris in 6.* non est autem par causa, quando jus possidenti resistit. Dicitur. Ratio, cur Pontifex ita constituerit in dubio homicidii, est illa Regula: *in dubiis tutior pars est eligenda*, ut præter alios textus juris Canonici habet *c. ad audientiam*. Hæc autem ratio est universalis, & idem suadet de quolibet alio dubio. Ergo constitutio Pontificis gratis restringitur solum ad dubium homicidii. Respondeo cum sententiæ nostræ Authoribus, Summum Pontificem prædictam regulam non esse secutum tanquam legem necessariam in eo dubio sic statuendi,

endi, sed eam attulisse tanquam prudens motivum, & optimum consilium, quo sit inductus ad illam declarationem.

XVI. Obijcies secundo. Id, quo stante perseverat dubium, non est sufficiens ratio deponendi dubium: sed stante possessione libertatis v. g. perseverat dubium; ergo possessio libertatis non est sufficiens ratio deponendi dubium. mai. est certa, mi. prob. nam titulus ille possessionis involvitur in ipso dubio; dubitans enim, an emiserit votum, & consequenter an illud teneatur persolvere? de hoc ipso dubitat, an non obstante possessione libertatis teneatur voto? ergo stante possessione libertatis perseverat dubium. Respondeo, in tali casu duo dubia intercurrere. Primum est dubium speculativum, quod oritur ex motivis hinc stantibus pro emissionem voti, & ex motivis illinc negantibus emissionem voti. Secundum est dubium practicum Conscientiæ, quo dubitatur, an liceat possessori libertatis in sua possessione persistere, votumque non persolvere, non obstante priori dubio, sitne votum emissum, vel non? Fatendum est igitur, possessionem libertatis non tollere prius dubium: quia hæc possessio possidentem non efficit certum de existentia, vel non existentia voti: sicut possessio in materia Justitiæ possessorem non reddit certum, sitne res possessa ipsius, vel alterius? At dubium posterius prudenter deponitur per titulum possessionis: hæc enim, quando possessor post diligenter examinata motiva utrimque occurrentia nihil videt ad eam elidendam satis efficax, petit continuari, donec aliquid afferatur validius contra possessorem, quàm pro ipso, dum generat certam persuasionem, non esse cedendum libertate per executionem voti propter motiva incerta, & non magis dubitanti, quàm voto faventia. Jam in forma dist. mai. id, quo stante perseverat dubium tam speculativum, quàm practicum, non est sufficiens ratio deponendi dubium, conc. quo stante, perseverat dubium speculativum, non

N

verò

verò practicum, non est sufficiens ratio deponendi dubium, sub-
dist. speculativum conc. practicum nego mai. dist. mi. perseverat
dubium speculativum conc. practicum nego mi. &c. Ad probat.
dico, in dubio speculativo, antequam adhibeatur sufficiens dili-
gentia in inquirenda veritate, & quamdiù durat veritatis inquisi-
tio, involvi procul dubio possessionem libertatis: nam motiva,
quæ stant pro voto, simul hanc possessionem oppugnant, dubiam-
que reddunt. At postquam morali diligentia possessor deprehen-
dit, illa argumenta non esse validiora, quàm ea, quæ ipsi favent,
neque aliquid afferri urgentius in contrarium, de possessione li-
bertatis non ampliùs dubitat.

XVII. Objicit tertio P. Thyrsus Gonzalez ubi suprà n. 73.
Ut in materia Justitiæ sit melior conditio possidentis, possessio
debet esse certa, & explorata: ergo pariter, ut in dubio melior
esset conditio hominis possidentis suam libertatem, hanc posses-
sionem oporteret esse certam. conseq. patet à paritate rationis.
Ant. Supp. nam in lite inter Petrum & Paulum de jure ad rem, si
non modò rationes utrique faventes essent æquales, sed insuper
possessio esset incerta, res inter litigantes deberet dividi; quia par
esset jus utriusque, ut docet Lessius *lib. 2. c. 6. dubit. 3. n. 10.* & alij.
Atqui (subsumitur) possessio libertatis in dubijs voti, jejunij &c.
non est certa. Patet hoc: vel enim est sermo de libertate Physica,
vel de libertate morali, qua quis licitè potest rem facere, vel non
facere? Prima libertas non sufficit, ut præbeat fundamentum
præsumendi, rem aliquam homini non esse prohibitam: quia non
minùs est Physicè liber ad utrumlibet posito præcepto quocunque,
quàm erat antè. Secunda libertas includitur in dubio, an liceat,
vel non liceat aliqua actio, v. g. comestio in die jejunij. Dubi-
tare quippe, sitne aliqua actio licita, vel illicita? est formalissimè
dubitare, an homo habeat libertatem ad faciendam illam actio-
nem impunè, & sine peccato. nem

XVIII. Hoc argumentum (pace tanti viri) evidenter inſto in materia Juſtitia. Dubitet Petrus de jure prædij, quod poſſidet. Jam quæro, dum Petrus in hoc dubio reputat, ſe eſſe melioris conditionis ob titulum poſſeſſionis, vel eſt ſermo de poſſeſſione Phyſica, qua prædium ſub ſua poteſtate, ac libertate Phyſica retinet; vel de poſſeſſione morali, qua Petrus licitè vel illicitè prædium retinet? Prima poſſeſſio non ſufficit, ut præbeat fundamentum præſumendi, Petrum eſſe verum dominum prædij: quia non minus id Phyſicè retinere poſſet, tamenſi certus eſſet, ſpectare ad alium, quàm dum non eſt certus. Secunda poſſeſſio involvitur in dubio Petri, an ipſe ſit verus dominus prædij, vel non? Dubitare quippe, ſi ſne legitimus dominus rei, quam poſſides? eſt formaliffimè dubitare, an eam licitè, ac juſtè retineas, vel non? quod eſt dubitare de poſſeſſione morali. Ergo à primo ad ultimum etiam in materia Juſtitia poſſeſſio, de qua poteſt inſtitui quaſtio, vel non eſt ſufficiens, ut fundet præſumptionem juris; vel illa, quæ eſſet ſufficiens, ſi foret certa, non eſt certa: idque præſertim, ſi ſententia Adriani, Arragonij, Soti, & aliorum, quam *preced.* §. rejecimus, ſit probabilis. In forma conc. Enthym. nego ſubſumpt. Ad hujus probat. dico, nos loqui de libertate, ejusque poſſeſſione morali: quæ licèt involvatur in dubio ſpeculativo, ſicut conſeſſum eſt *n. preced.* donec poſſeſſor rem diligenter examina-verit, hoc tamen præſtito non remanet ampliùs dubia.

XIX. Super eſt modò, ut ſtatuamus principia, ex quibus colli-gi poſſit, ex qua parte extra materiam Juſtitia in dubio ſtet poſſeſſio. Multùm in hoc variant AA. Immò Tambur. *1. in Decal. c. 3. §. 6. n. 11.* & Caſtropol. *de Conſcient. dub. diſp. 3. pu. 6. n. 2.* exiſtimant, nullam hîc regulam univerſalem poſſe conſtitui, remque in varijs materijs vario modo eſſe definiendam. Placet nihilomnùs gemina via, quam oſtendit P. Roſmer de *Conſ. Dub.*

Prima est. In dubijs juris, & legis oportet attendere, an id, quod potest inducere obligationem, & libertatem arctare, existat, atque sit positum, antequàm dubium oriebatur, an non? si constet, esse positum ante dubium, tunc lex, & obligatio est in possessione. Si id non constet, possessio stat pro libertate. Exempla adducemus *artic. prox.* Secunda est. In dubijs facti vel maximè videndum est, pro quam parte stet præsumptio juris, & fori externi. Hanc regulam alijs relatis tradit etiam Franc. Bardi. *Discept. 5. cap. 5.* Ratio est: quia jus nihil temerè & citra rationabilem causam præsumit: ergo dum jus præsumit in favorem unius partis, rectè judicatur, possessionem, de qua est dubium, stare ab hac parte. conseq. prob. quia pars ista nititur conjectura tam vero simili, ut habeatur pro ipsa veritate, quamdiù nulla probatio efficacior affertur. Quòd si de hoc ipso oriatur dubium, cuinam parti faveat præsumptio juris? explorandum est, quænam illarum onus probandi transferat in adversariam. Hoc invento præsumptio juris pro illa parte stare censenda est, quæ transfert prædictum onus, ut habet Bardi *loc. cit.* si pro utraque parte adsit præsumptio juris, illa erit in possessione, pro qua stat validior præsumptio. Nam hæc elidit minùs validam: ut docent Juristæ apud *cit.* Si non constet, quænam præsumptio sit validior, sed vel utrimque inveniantur æquales, vel etiam dubiæ, ita ut inde non possit colligi, cujusnam partis sit possessio, præsumptio habenda est pro nulla: veluti docet cum alijs Castropal *loc. cit.*

